

ASTRONOMIA I POESIA

David Jou*

Uns breus apunts sobre la presència de l'astronomia en la poesia

Joan Maragall, en *l'Elogi de la paraula viva*, escriví: “Recordo una nit, a l'altra banda del Pirineu, que sortí de la fosca una nena que captava amb veu de fada. Vaig demanar-li que em digués quelcom en la seva llengua pròpia i ella, tota admirada, signà el cel estrellat i féu només així: ‘Lis esteles...’.” I Maragall troba, en aquesta denotació directa i pura de les profunditats còsmiques, una de les fonts de la poesia. I, efectivament, les estrelles han tingut una presència permanent en les arrels de la inspiració poètica i han estat sempre un estímul constant en la pregunta dels humans sobre la seva pròpia finitud i en la recerca d'un sentit.

Però no parlem ací de la contemplació pura de les estrelles, sinó de la indagació, més precisa i aprofundida, de l'astronomia. No ens referim, doncs, a les es-

telles com a interpel·lació directa al sentiment, sinó passades pel filtre del càlcul, de la mesura, de l'escrutini escrupolós de la comparació observacional amb les prediccions teòriques. No pretenem, tampoc, fer una anàlisi detallada de la presència de l'astronomia en la poesia, sinó només apuntar algunes de les perspectives des de les quals la poesia contempla l'astronomia. I, per això, em referiré a tres temes: la figura de l'astrònom, l'espai de l'observatori, l'espai celest. En una publicació recent (*Ciència, fe, poesia*, Quaderns de la Fundació Joan Maragall, Editorial Claret, 2002) m'he referit a algunes relacions entre visions científiques de la natura i la celebració religiosa del món en el Gènesi, Dant, Milton i Teilhard de Chardin, on he comentat la importància de la presència cosmològica en

“No pretenem fer una anàlisi detallada de la presència de l'astronomia en la poesia, sinó només apuntar algunes de les perspectives des de les quals la poesia contempla l'astronomia.”

la *Divina comèdia* i en *El Paradís perdut*, dos poemes en la concepció dels quals la visió científica de la cosmologia del seu moment –la cosmologia ptolemaica en el Paradís del Dant, o una cosmologia de transició entre la ptolemaica i la copernicana en el poema de Milton– representa un paper important en l'estructuració i els continguts de les esmentades obres literàries.

■ LA FIGURA DE L'ASTRÒNOM

Potser ens hauria de causar una certa decepció que l'astrònom més gran que hi ha hagut entre els poetes, el persa Omar Jayyam, no hagués dedicat ni un vers a l'astronomia, sinó que hagués cercat en el vi i en l'amor les seves fonts d'inspiració sobre la vida, amb força desconfiança envers els savis. A què es degué el silenci de Jayyam sobre la ciència? No tenim prou coneixements per a parlar-ne. Resulta més encoratjador, per a qui s'interessa en les relacions entre astronomia i poesia, recordar que la primera edició dels *Principia Mathematica* de Newton s'obria amb una oda en llatí de Halley –l'astrònom que donà nom al cèlebre cometa i que finançà l'edició dels *Principia*– en honor del gran científic i del nou sistema astronomicomatemàtic que establí la seva obra. Aquests dos casos apunten prou clarament els dos pols extrems que trobem en l'expressió poètica de la valoració de l'astrònom: l'admiració i la malfiança.

Començaré per l'admiració, que ha estat expressada tan sovint en el cas de Newton, a la memòria del qual han estat escrits nombrosos poemes. En aquesta línia admirativa, reproduïxo, com a il·lustració, un poema meu sobre l'observatori de Greenwich:

Evocació de Greenwich

Alive, but in another way...

SIDNEY KEYES

Astrònoms de Greenwich, per al rei i la reina
vosaltres sols éreu ocells del jardí,
amb ulls més oberts i més foc i fal·lera
que no cap ocell, de comprendre la nit.

No sé si hi pensaven: potser algun capvespre
miraven la llum que en alguna finestra
de l'observatori trencava tenebres
i deien: “què deuen estar descobrint?”.

I no ho comprenien. Seguien la festa
del viure dels reis, oblidant de seguir.
Quedàveu vosaltres, els ulls, i l'esquerpa
desperta avidesa dels càlculs: la nit.

DAVID JOU, *Mirall de vellut negre*, 1981

El poema subratlla la dedicació de l'astrònom a una saviesa difícil de comprendre per a ments superficials

Walt Whitman, en “Quan vaig sentir l'erudit astrònom”, expressa el seu neguit i hostilitat envers els astrònoms.

o poc avesades al rigor. És interessant passar, tot seguit, a una visió completament oposada: la de l'astrònom com a personatge pedant, abstrús i orgullós. Newton no s'escapà pas d'aquesta mena de valoracions: Blake es referí a ell amb hostilitat i desdeny, amb prevenció pel caràcter racionalista a ultrança amb què presentava l'univers, buidant-lo, a parer del poeta, de la cordialitat, l'emoció i la màgia que li són més pròpies. Altres poetes, com Walt Whitman en el conegut poema transcrit a continuació, expressen aquest neguit i hostilitat envers els astrònoms:

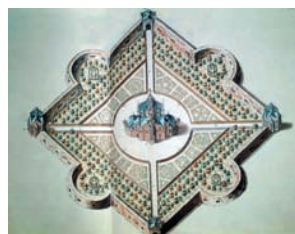
Quan vaig sentir l'erudit astrònom

Quan vaig sentir l'erudit astrònom,
quan les proves i els números estigueren col·locats davant
meu,
quan em foren mostrats els mapes i els diagrames per tal
que els sumés, dividís i mesurés,
quan, assegut a la sala de conferències, escoltava l'aplaudit
astrònom,
tot d'una em vaig sentir inexplicablement las i fastiguejat,
fins que, esquitllant-me, vaig sortir a fora,
a passejar dintre la mística humitat de l'aire de la nit,
i adesiara, en el perfecte silenci,
alçava el cap per mirar les estrelles.

WALT WHITMAN, *Leaves of grass*, trad. d'Agustí Bartra

La valoració del càlcul és ben diferent en ambdós poemes: en el primer, és vist com una font de plaer (els plaers de la precisió, del rigor, del recolliment, de la comunió amb el cosmos), mentre que en el segon és vist com un llenguatge hermètic i pedantesc, completament estèril per a transmetre cap mena d'emoció. Per poder valorar amb una certa equanimitat aquestes dues interpretacions, caldria reflexionar sobre els coneixements científics dels poetes, sovint tan migrats, que els fan sentir-se estranys davant de la majoria de reflexions mínimament quantitatives, cosa que els porta en moltes ocasions a una reacció d'hostilitat envers el desconegut. Quan aquest recel no hi és, la visió poètica de la ciència pot ser força més entusiasta o, com a mínim, més tranquil·la i ponderada.

Un altre exemple de valoració negativa de l'astrònom el trobem en el següent poema de Hans Magnus Enzensberger, que descriu Tycho Brahe amb aspror, tot atribuint-li fredor, ambició desmesurada, indiferència envers els humans... I evoca, també, l'observatori d'Uranienborg, el gran darrer observatori de l'època anterior al telescopi, com un lloc equívoc, alhora brillant i opressiu. La crítica a l'astrònom i el recel de l'observatori sorgeixen, aquí, no tant d'una antítesi entre raó i emoció, sinó des d'un vessant més aviat sociològic, en què es veu l'astrònom com una persona refugiada en l'observació del cosmos, per pura ambició personal, i completament despreocupada pel que fa als problemes que viuen les persones del seu voltant.

Diverses il·lustracions d'Uranienborg, el gran darrer observatori de l'època anterior al telescopi.

T.B. (1546-1601)

S'oculta rere uns ulls freds i arrogants; sota el crani calb, sota aquest teixit pàl·lid i sensible, un magma elèctric. [...]

[...] Desfici, fastiguejament,
luxes de la precisió: els seus criats carreguen a través de tot Europa
un quadrant, de dotze metres de diàmetre, tot de roure i de metall.

Es frega el nas, mutilat en un duel a causa d'altres qüestions matemàtiques: un pedaç d'or.
S'ajunta amb donotes i en té onze bastards.
No té temps per a estimar. Només per al botí abstracte: saber-ho tot
al preu que calgui. Per Sant Martí, el 1752, més rutil·lant que Venus,
guspireja secretament (*no creia el que veia*)

l'estrella ticoniana, una supernova. Caprici del cosmos. *També, doncs, les esferes celestes canvien.* Els santons europeus en desxifren els malefícis: noces de sang, mort negra, harmagedon. Però ell mesura cronomètricament, calcula els marges d'error: *De Stella Nova.*

Una quimera caríssima i nova: radiomiralls, càvees plasmàtiques.

Big Science, nova illa de la Bonaventura: Venus a Oresund, les roques blanques de Hven, una Citea per a la Ciència. Capricis: cúpules bizantines, torres cilíndriques, astrolabis, rellotgeries fastuoses, impremtes, artefactes al·legòrics. Només la gran esfera armil·lar ja costa cinc mil rigsdaler...

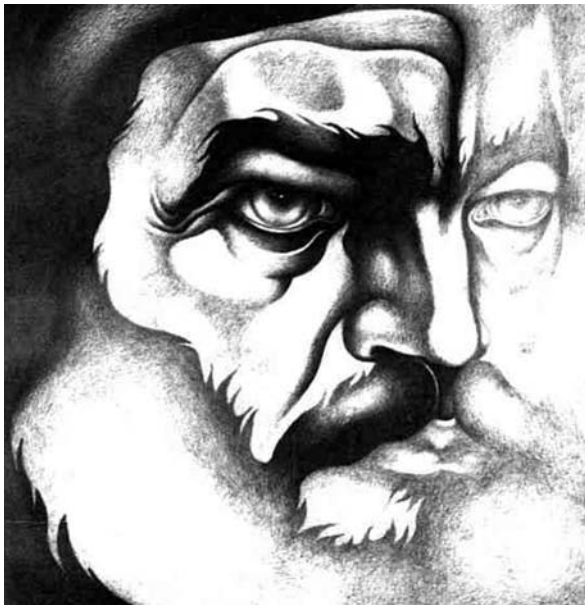
El soterrani del palau d'Uranienborg és una gàbia immensa. En vint anys, el cap d'ou grava 777 signes en la seva esfera de metall brunyit: cada creu, un astre fix i, per cada astre, un vassall ultratjat. Deliris de grandesa, tedi. Baralles amb el monarca. La patum deixa Dinamarca. Una caravana: el nan, servents, alforges, criats. Taules planetàries i, sobretot, els instruments. Els va fer desmuntables, ja que un astrònom ha de ser cosmopolita; la ignorància impedeix als reis apreciar el que val.

Una altra patum acull la patum: Rudolf de Praga. Un riu d'or, un riu d'hostes. Una casa de bojós plena de llagoters, de curandera, d'alquimistes.

Amb el nou segle arriba a Praga un plebeu; ocupa absorbent el lloc més baix de la taula. Un groller, aquest Kepler. Sense diners ni sextants, ataca el seu amo com un gos rabiós.

Ofèn i roba. Aquell, àvid de pompa fins al darrer sospir, or i carn, sucumbeix en el deliri; aquest, obscur i metòdic, desxifra les dades, formula equacions immillorables i eclipsa pels segles dels segles l'esplendor del difunt ...

HANS MAGNUS ENZENSBERGER, *Mausoleu (37 balades de la història del progrés)*, 1975

Julio Cortázar, a la *Prosa del observatorio*, parla de l'observatori de Jaipur, a Delhi, construït pel soldà Singh abans dels telescopis. En lloc del context social, Cortázar s'obre a la fascinació de l'observatori com a lloc de comunicació amb l'infinít del cel nocturn. Retrat de Julio Cortázar per Carpani.

Des del punt de vista científic, veiem al·lusions als instruments, al descobriment de la supernova ticoniana, a la difícil tasca de Kepler de sistematitzar les dades que Brahe havia anat aconseguint però que en gran part mantenia ocultes. Sobretot, però, veiem l'entorn sociològic de luxe, despreocupació i voracitat.

■ L'ESPAI DE L'OBSERVATORI

L'espai de l'observatori crida l'atenció dels poetes: tal com els temples, és un espai obert a l'infinít, dissenyat en funció d'uns elements celestos que resulten essencials per a les seves funcions. Alhora, està ple d'aparells de precisió, que amplien el poder de l'observació i del càlcul i que eixamplen, doncs, l'àmbit del món i les capacitats de la sensibilitat. En algunes ocasions, l'atenció del poeta se centra en aquests aparells, vistos ells mateixos com un espai atractiu, per les seves formes sorprenents o per l'estètica de la seva realització.

En el poema anterior hem trobat una breu descripció de l'observatori de Brahe a Uranienborg: un indret misteriós que era vist, però, amb la prevenció característica dels prejudicis socials d'Enzensberger. Julio Cortázar, a la *Prosa del observatorio*, parla de l'observatori de Jaipur, a Delhi, construït pel soldà Singh abans dels telescopis. En lloc del context social, Cortázar s'obre a la fascinació de l'observatori com a lloc de comunicació amb l'infinít del cel nocturn:

Diverses imatges de l'observatori de Jaipur a Delhi, construït pel soldà Jai Singh, una espècie de "parc temàtic" d'aparells astronòmics antics de pedra a l'aire lliure. Hi ha rellotges de sol i moltes construccions més per mirar els estels.

“Las máquinas de mármol, un helado erotismo en la noche de Jaipur, coagulación de luz en el recinto que guardan los hombres de Jai Singh, mercurio de rampas y hélices, grumos de luna entre tensores y placas de bronce; pero el hombre ahí, el inversor, el que da vuelta a las suertes, el volatinero de la realidad: contra lo petrificado de una matemática ancestral, contra los husos de la altura destilando sus hebras para una inteligencia cómplice, telaraña de telarañas, un sultán herido de diferencia yergue su voluntad enamorada, desafía un cielo que una vez más propone las cartas transmisibles, entabla una lenta, interminable cópula con un cielo que exige obediencia y orden y que él violará noche tras noche en cada lecho de piedra, el frío vuelto brasa, la postura canónica desdeñada por caricias que desnudan de otra manera los ritmos de la luz en el mármol, que ciñen esas formas donde se deposita el tiempo de los astros y las alzan a sexo, a pezón y a murmullo. Erotismo de Jai Singh al término de una raza y una historia, rampas de los observatorios donde las vastas curvas de senos y de muslos ceden sus derroteros de delicia a una mirada que posee por transgresión y reto y que salta a lo innominable desde sus catapultas de tembloroso silencio mineral...

”Jai Singh asciende los peldaños de mármol y hace frente al huracán de los astros; algo más fuerte que sus lanceros y más sutil que sus eunucos lo urge en lo hondo de la noche a interrogar el cielo como quien sume la cara en un hormiguero de metódica rabia: maldito si le importa la respuesta. Jai Singh quiere ser eso que pregunta, Jai Singh sabe que la sed que se sacia con agua volverá a atormentarlo, Jai Singh sabe que solamente siendo el agua dejará de tener sed”.

JULIO CORTÁZAR, *Prosa del observatorio*, 1972

En aquest text, les corbes de les cúpules, dels arcs, de les diverses construccions, són assimilades a les corbes del cos femení, i la relació de l'astrònom amb el cel és assimilada a la intensitat de la passió amorosa.

■ L'ESPAI DEL CEL

L'observació i la comprensió de l'espai celest és l'objectiu essencial de l'astronomia. El segle xx hi ha aportat moltíssimes novetats: aparells de més precisió que mai, telescopis més grans i més potents, satèl·lits d'observació, exploracions que depassen els límits de la llum visible i s'endinsen en les radioones, en els raigs X, en els raigs gamma, i que ens descobreixen visions inèdites de l'univers: la radiació de microones romanent de la gran explosió primordial, explosions de supernoves molt llunyanes, púlsars, quàsars, estels de neutrons, immensos forats negres en el centre de galàxies... Alhora, la física moderna ha donat resposta a algunes de les qüestions més enigmàtiques dels estels: l'origen del seu foc, un foc nuclear basat en la fusió de l'hidrogen per donar heli, o en la fusió de l'heli per donar carboni, o en la fusió successiva d'elements cada vegada més pesants per donar nuclis encara més pesants, fins a arribar al ferro, a partir del qual els nuclis han estat formats en grans explosions molt allunyades de l'equilibri: la matèria troba en les estrelles la seva genealogia i la seva història. Per primera vegada tenim una teoria astrofísica detallada, que ha permès classificar i comprendre l'evolució dels estels, des del seu naixement fins a les seves diverses formes d'acabar, sigui en les grans explosions de les supernoves, sigui en els invisibles forats negres.

La poesia també ha reflectit les noves visions obertes per aquests avenços. Destacaré ací tres elements de la visió de l'espai del cel: les naus espacials ens permeten tenir una nova visió del sistema solar; la visió de l'univers s'ha dilatat immensament i tenim un nou model cosmològic; els models astrofísics permeten contemplar la formació de les estrelles en simulacions per ordinador. Vegem-ne algunes repercussions en la poesia.

a) Els coets llançats als planetes i satèl·lits

Un dels elements característics de la tècnica del nostre temps, amb un gran impacte social pel que fa a les aplicacions en comunicacions, ha estat l'astronàutica, que ha permès fer arribar humans a la Lluna, sondes a Mart, a Venus i a d'altres planetes. La cursa de l'espai fou una de les activitats més emblemàtiques dels anys 1960 i en l'actualitat, tot i que ja no presenti aquells elements de novetat que la feien tan atractiva, alguns dels seus projectes, com ara una possible colonització de Mart, continuen tenint una capacitat considerable de fascinació. Com a conseqüència de totes aquestes activitats, la visió que tenen dels planetes els nostres contemporanis té elements que mai no havia tingut abans.

Com a exemple de les seves repercussions en poesia, reproduiré un poema del llibre *Òrbita*, d'Esther Martínez Pastor, dedicat als planetes i satèl·lits del sistema Solar. El poema sembla una anticipació del que veié la sonda *Sojourner*, o *Mars Pathfinder*, que l'estiu de 1997 va estar enviant imatges de Mart.

Mart

He descobert un cel color taronja
que m'és irrespirable i que em fascina.
I m'endinsó en la tènue atmosfera
fins a ancorar en la ignota superfície
d'un món que, malgrat tot, no em sembla estrany.
Paisatge vigorós, roig i desèrtic,
esquitxat per les roques multiformes
sorgides de mil cràters adormits.
Paisatge vigorós,
sacsejat pel furor de les tempestes
d'una sorrenca virior d'onades
que enterren penyes i tenyeixen cels
amb el vermell encès del seu coratge.
I tanco els ulls, suspesa en el neguit.
No hi tornaré mai més- fujo perduda
darrere el meu defici de claror,
sota el llòbrec teulat de la negror.

ESTHER MARTÍNEZ PASTOR, *Òrbita*, 1996

En lloc del planeta Mart imaginat com un lloc habitat, el poema ens descriu un planeta força més d'acord amb el que actualment en sabem: un lloc inhòspit, com un dels deserts terraquíus, i dotat de la mobilitat de grans tempestes.

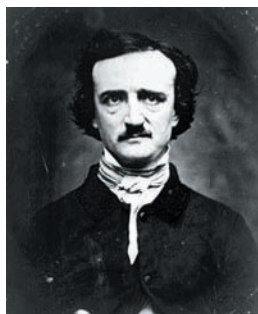

Un poema del llibre *Òrbita*, d'Esther Martínez Pastor, dedicat als planetes i satèl·lits del sistema Solar, sembla una anticipació del que veié la sonda *Sojourner*.

b) La cosmologia

Les grans qüestions cosmològiques han tingut sempre un gran atractiu cultural, reflectit també en la poesia. Milton, en *El paradís perdut*, és un dels poetes que manifesta una cultura astronòmica més detallada, i que té l'interès de situar-se en el moment històric que va des de la mort de Galileu, defensor i divulgador del model copernicà, i la publicació dels *Principia Mathematica* de Newton, on el model copernicà troba una majestuosa matematització que permet fer prediccions astronòmiques amb una precisió i un coneixement inconcebibles anteriorment. Milton encara no es decanta ni pel model ptolemaic ni pel model copernicà, però descarrega de tensió religiosa la pugna entre els dos sistemes, que havia enverinat tant les relacions entre la religió i la ciència.

A les acaballes del segle XIX, les especulacions dels científics sobre la mort tèrmica de l'univers estimularen també nombroses reflexions i també alguns poemes. Edgar Allan Poe, en el seu poema en prosa *Eureka*, intueix una solució original i agosarada a la paradoxa d'Olbers i parla d'estrelles mortals i d'univers finit en l'espai o en el temps. En la segona meitat del segle XX, el model cosmològic del Big Bang, molt conegut per part del gran públic gràcies a un ampli esforç divulgatiu, ha inspirat també molts

Edgar Allan Poe.

poemes. Reprodueixo ací un fragment d'un cant de l'impressionant *Cántico cósmico* d'Ernesto Cardenal, obra torrencial, apassionada, d'una gran ambició, comparable en molts aspectes a *De rerum natura* de Lucreci, però plenament situada en la cultura d'avui.

El cántico de los cánticos

En el principio ...
El Big Bang.
Remontémonos al primer origen, la chispa
de donde todo viene:
no existía materia ni movimiento ni espacio ni tiempo.
Y la Gran Explosión.
Un comienzo definido en el tiempo
y un comienzo definido del tiempo
y el espacio nació curvo como un huevo.
Primero un universo muy pequeño. Imaginemos
mil millones de toneladas en el tamaño de una aceituna.
Después, la primeras reacciones nucleares:
unos neutrones y protones por pares
procreando núcleos de deuterio.
Cuando el universo tendría un millón de años
aparecieron los átomos (núcleo con electrón).
Un electrón girando alrededor de un núcleo.

Cuando el universo se llenó de átomos
se volvió transparente y la luz ya pudo pasar
de un extremo al otro del universo.
Ni galaxias ni estrellas ni planetas existían todavía.
El principio
fue que el amor se convirtió en energía.

En el principio
el cosmos estaba sin forma y vacío
y el Espíritu de Dios empollaba sobre la radiación.
El universo era todavía radiación y no materia.
y empezó el tiempo.
Materia y antimateria
brotaron de la pura radiación,
de la pura energía.
Tal vez fueron millones de años
Que todo estuvo en tinieblas.
Primero sólo existía lo simple...

ERNESTO CARDENAL, *Cántico cósmico*, 1992

Els poemes desbordants d'aquesta obra no es limiten a la ciència, sinó que estan travessats per profundes preocupacions morals, polítiques i religioses i constitueixen un gran fresc del nostre temps. També jo, en el meu llibre *Basilisc*, he intentat sintetitzar les idees essencials de la història de la cosmologia en sis poemes (sis nocturns) dedicats als babilonis, a Plató i Ptolomeu, a Copèrnic i Kepler, a Galileu, a Newton i Laplace, i a Einstein i Hubble, respectivament, és a dir, a figures que han fet aportacions essencials a la cosmologia, des dels vessants conceptuals o observacionals. He intentat que el conjunt de sis poemes reflectís els canvis en les idees fonamentals que tenim sobre l'infinit del cosmos, sobre l'infinitèsim de l'àtom i sobre nosaltres mateixos, situats en el cosmos.

c) Ordinadors i astrofísica

Un dels progressos més notables en astrofísica ha estat poder descriure la formació i l'evolució dels estels, tot combinant els coneixements sobre gravitació, sobre hidrodinàmica i termodinàmica, i sobre física nuclear i de partícules elementals. De tot això ha emergit una visió molt consistent de les fonts energètiques estel·lars, de la formació de la matèria, de la diversitat d'objectes celests, alguns d'ells –estrelles de neutrons, forats negres– no imaginats fins a èpoques recents. Un dels mètodes més usats per a aquests estudis sobre les estrelles és la simulació per ordinador, tan característica del nostre temps, i que aporta a l'estudi dels astres una perspectiva completament nova, basada en la visualització accelerada o alentida dels diversos episodis de la història dels estels a partir dels resultats de les equacions bàsiques que descriuen els processos estel·lars. Heus ací un poema sobre aquest tema:

Milton, en *El paradís perdut*, és un dels poetes que manifesta una cultura astronòmica més detallada. Milton encara no es decanta ni pel model ptolemaic ni pel model copernicà, però descarrega de tensió religiosa la pugna entre els dos sistemes, que havia enverinat tant les relacions entre la religió i la ciència.

L'ordinador simula el naixement dels estels

L'ordre matemàtic simula el món real,
crea un altre món –de càlcul, i mental–
regit per lleis exactes, hipòtesis, models:
en un ordinador reneixen els estels
com fa tants anys nasqueren, en brous primordials.

I som com creadors!: veiem a la pantalla
Un món tot just nascut. Una galàxia qualla,
Es formen els estels –i tot sota control!
I regulem el temps i dominem el Sol,
i musiquem i tot la còsmica rondalla!
–fins que el flux elèctric, de cop i volta, es talla.

DAVID JOU, *El color de la ciència*, 1990

De fet, el naixement dels estels i la formació de les galàxies són dos dels problemes més interessants de l'astrofísica i la cosmologia actuals. Pel que fa als estels, la qüestió més interessant és, actualment, la que es refereix a la formació dels sistemes planetaris a l'entorn dels estels, ja que és una qüestió relacionada amb les possibilitats d'existència de vida en altres llocs que a la Terra. Observacions recents efectuades amb el telescopi del satèl·lit Hubble han revelat sistemes planetaris en estrelles relativament properes al Sol. D'altra banda, la qüestió principal a què fa referència la formació de les galàxies és com hi ha hagut

temps que s'hagin format, quin ha estat el paper que hagi representat en aquesta formació una hipotètica matèria fosca (freda o calenta), quina relació hi ha entre el procés de formació de les galàxies i la seva distribució, força irregular, en l'espai, i com es pot relacionar aquesta distribució amb les fluctuacions de densitat posades de manifest en les fluctuacions de temperatura de la radiació còsmica de fons.

■ CONCLUSIONS POETICOASTRONÒMIQUES

Els darrers anys han estat un període molt ric en fenòmens astronòmics espectaculars: els cometes Halley, Hyakutake, Hale Bopp, la col·lisió del cometa Schumacher-Levy contra Júpiter, han ocupat primeres pàgines en els diaris i en els noticiaris televisius. El públic també va seguint amb interès especial les notícies referents a la cosmologia, i a les seves propostes sorprenents (com ara l'existència de dimensions addicionals i d'universos paral·lels). La visió d'aquests fenòmens, en l'actualitat, contrasta molt amb la dels segles anteriors, que els contemplaven de lluny i amb esglai, com a indicadors de desgràcies i cataclismes. Tot i això, la preocupació per la col·lisió d'algun cometa contra la Terra, reforçada per les teories sobre l'origen còsmic de l'extinció dels dinosaures, és ben viva.

Ara bé, tot i aquestes notícies, tenim la impressió que vivim més separats del cel que mai. La vida urbana, amb la contaminació lumínica consegüent, ens oculta la visió del cel, i cal anar força lluny de la ciutat per poder sentir amb tota la seva força la imatge vertiginosa de la multitud d'estrelles, imatge que ha tingut tanta influència en la conformació de la cultura.

No obstant això, la curiositat pel cel i per les estrelles continua essent viva com sempre. Les nove-

tats científiques no n'han atenuat pas l'interès, sinó que l'han enriquit amb noves informacions i noves idees, que van essent parcialment i lentament assimilades pel públic, i que semblen coexistir, en una part d'aquest públic, amb l'astrologia i la recerca del destí en les posicions dels planetes i els astres. La poesia d'avui reflecteix molts dels nous conceptes científics sobre l'espai celest. No cal, per a això, voler fer poesia científica: és un fet natural, plenament d'aquest temps en què la ciència ha aportat tantes novetats i ha obert tantes qüestions i possibilitats a la cultura. ☺

*Universitat Autònoma de Barcelona; Institut d'Estudis Catalans

